

P O E S I A I P O È T I C A
E N E L S " F E N Ò M E N S " D ' A R A T

TESI DOCTORAL

JAUME ALMIRALL I SARDÀ

DIRECTOR: DR. CARLES MIRALLES I SOLÀ

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE FILOLOGIA
1 9 9 2

ARAT

FENOMENS

Sigui'ns preludei Zeus, que els homes mai no deixem sense esment: plens de Zeus són tots els carrers i tots els aplecs d'homes, ple n'és el mar, i els ports; i arreu havem tots de menester Zeus. (5) Car també som de la seva nissaga. Benevolent amb els homes, els dóna útils averanys, i els pobles desvetlla envers el treball, fent-los memòria del viure; diu quan la gleva és a punt per a bous i magalles, i diu quan és bon temps així per a clotar plantes com per a escampar tota mena de semences. (10) Fou ell qui en fixà els senyals en el cel, bo i distingint-hi constel·lacions, i qui concebé per al decurs de l'any estels que, en especial, donessin als homes senyals precisos de les estacions, per tal que tota cosa pugui al seu temps. Així mateix hom se'l propicia sempre el primer i el darrer. (15) Salut, pare, --magne portent, suprem tresor dels humans-- a tu i a la primera generació. Salut, Muses meloses, totes i cadascuna de vosaltres. El que és a mi, que us prego de contar com és llegut les estrelles, deu-me guiatge fins a enllestir el meu cant.

(19) Les estrelles, malgrat llur nombre i escampadissa, amb el cel són endutes tostemps, sempre se-

guit. Ara bé, l'eix sí que no es desplaça gens ni mica, ans es té ferm sempre exactament igual; manté la terra, al seu bell mig, equilibrada de tots cantons, i fa girar al seu oltant el cel. El limiten, a un i altre extrems, dos pols: (25) l'un no és visible, i l'oposat és a la regió septentrional, part damunt de l'Oceà.

A l'un i l'altre cantó seus roden a l'ensem les dues Osses: vet aquí per què hom les anomena Carros. Certament, sempre estan l'una amb el cap sobre les anques de l'altra, i fan llur camí dant-se sempre l'esquena, llurs espatlles girades en sentits oposats.

(30) Si la dita és vera, de Creta arribaren al cel, per voluntat del magne Zeus, perquè quan era un nadó el dipositaren en una cova en el flairós Dícton, prop del mont Ida, i el criaren durant un any, mentre els Curets dictesos enganyaven Cronos.

(36) L'una, de sobrenom, li diuen Cinosura, i l'altra Hèlice. És per Hèlice que la gent d'Acaia en el salobre es guia quan cal donar rumb a llurs naus; però és de l'altra que es refien els fenicis per travessar la mar. (40) El fet és que, si Hèlice és nítida i fàcil de distingir, essent que es mostra amb tota la seva lluïssor a entrada de nit, l'altra, que és més menuda, tanmateix és més convenient als mariners, car gira tota ella en una òrbita més curta. És amb ella,

així mateix, que els cidonis singlen carrera dreta.

(45) Entre l'una i l'altra, com doll de riu, s'entortolliga --magne portent-- el Dragó d'inrímers tombants tot al volt. Doncs bé, les Osses fan llurs carreres a banda i banda de l'espiral, bo i eludint el blau Oceà. Ara: encercla l'una amb l'extrem de la cua i ateny l'altra amb l'espiral. (50) La punta de la cua acaba prop del cap de l'ossa Hèlice; Cinosura té la testa dins l'espiral, i aquesta se li entortolliga al mateix cap, li arriba fins al peu, i de bell nou revé en direcció contrària. Li lluu al cap r. s d'una estrella, (55) i no només en un cantó, sinó dues a les temples i dues als ulls; i més avall n'hi ha una en la punta del queix del temible monstre. La testa és inclinada, i ben bé sembla que fa que sí a la punta de la cua d'Hèlice; estan perfectament arrenclerades la hoca i la templa dreta amb l'extrem de la cua. (61) L'esmentat cap davalla fins a l'indret exacte en què es confonen les darreres postes i les primeres sortides <de les estrelles>.

(63) Per aquí mateix rodola una figura semblant a un home que pateix. Ningú no sap dar-li amb claredat un nom, ni dir per a quina tasca està suspès; senzillament, li diuen l'Agemollat: i és que sembla que s'ajup per un esforç que li flecta els genolls. Part damunt de les seves espatlles s'arboren les mans:

l'una tira per aquí i l'altra per allà, com en una abraçada. Té la punta del peu dret sobre la testa del retort Dragó.

(71) També en aquest lloc, la famosa Corona, que Dionís emplaçà perquè fos brillant monument de la desapareguda Ariadna, gira sota l'esquena de la sofrida figura.

(74) La Corona és prop de la seva esquena, i vora el capdamunt del seu cap pots distingir el cap de Serpentari, i aleshores, a partir d'aquest, pots reconèixer per la seva lluïssor el Serpentari sencer: talment brillants relluen les espatlles que li sustenten el cap. Aquestes espatlles són visibles fins i tot amb lluna plena; les mans, en canvi, no s'hi poden comparar, (80) car, una i altra, les recorre un resplendor més feble. Nogensmenys, també aquestes són notables, car no són frèvols. Ambdues estan ocupades amb una Serp, que branda pel mig cos el Serpentari; aquest, amb obstinada gallardia, calciga amb ambdós peus un monstre enorme, l'Escorpió, pujant-li dret sobre els ulls i el pit. (86) D'altra banda, la Serp gira en les seves mans: una petita part en l'esquerra, la major part en la dreta, més enlaire; i la punta del mentó, finalment, fa costat a la Corona. Sota l'espiral pots cercar les grans Pinces; però, mancades com són de llum, no són gens admirables.

(91) Darrera d'Hèlice, i com si la menés, fa la seva via el Guardià de l'Ossa, que els humans sobrenomenen Bouer, perquè fa l'efecte que toca el carro de l'Ossa; i és tot ell molt vistent. Sota el seu cinyell volta, conpícuca entre les altres, l'estrella Artur.

(96) Sota els peus del Bouer pots distingir la Verge, que duu a la mà una Espiga resplendent. Doncs bé, tant si és de la nissaga d'Astreu --que els antics diuen que és el pare dels astres-- , com si ho és de qualsevol altra, faci en pau la seva via. (100) Corre una altra dita entre els homes: sembla ésser que antany habitava a la terra, es trobava cara a cara amb els humans, i mai no menyspreà els llinatges d'homes ni de dones de l'antigor, sinó que s'establí entremig d'ells, immortal i tot com era. (105) I de nom li deien Justícia. Aplegava els vells adés potser en una plaça, adés en un carrer espaiós, i amb els seus requeriments cantava lleis en pro del poble. En aquell temps encara no coneixien la lamentable discòrdia, ni la blasmable disputa, ni el tumult: vivien senzillament. (110) La mar restava ignorada en la seva inaccessibilitat, i les naus encara no traginaven de fora l'abast, sinó que els bous, les arades i la sobirana dels pobles, Justícia, atorgadora del dret, fornien de tot en abundor. Això era durant el temps en

què la terra encara nodria la raça d'or. (115) Amb la de plata, però, ja no hi tenia gaire tracte, i amb ben poca avinentesa, perquè enyorava el tarannà de la gent d'abans. Nogensmenys, aquella situació perdurava encara durant la raça de plata. Cap al tard, baixava de les ressonants muntanyes, sola, i a ningú no deia un mot abellidor. (120) Però quan havia omplert d'homes uns amples cimadals, aleshores sí, els amenaçava, aferrant-se a llur maldat, i els deia que no tornaria a comparèixer quan la invoquessin: "Els vostres pares de l'edat d'or deixaren rera seu una raça tan inferior! Però vosaltres engendrareu uns fills encara pitjors. (125) Vet aquí que als homes --ben segur-- sobrevindran guerres i, naturalment, també implacable vessament de sang; i sobre la depravació caurà el dolor." Així havent dit, feia per pujar a les muntanyes, i deixava, doncs, la multitud, que encara la sotjaven tots. Però quan a l'últim també aquells finaren, i uns altres foren nats --(130) la raça de bronze, uns homes més funestos que els d'abans, els primers que forjaren la malfaent espasa, eina dels camins, i els primers que devoraren els bous de llaura-- aleshores Justícia, avorrida de la raça d'aquells homes, s'instal·là d'un vol en el cel, i ocupà aquesta regió en què, de nit, encara es mostra als homes la Verge, prop del molt vistent Bouer.

(137) Sota les seves espatlles volta una estrella: <a tocar de l'ala dreta, i s'anomena Veremadora> comparable per la grandària i pel resplendor de què està dotada a la que apareix sota la cua de la gran Ossa.

(141) L'Ossa és formidable, i són formidables les estrelles que té prop. Un cop les has vistes, no et calen més clarícies. Talment belles i grans fan llur camí: davant les potes anteriors, una; l'altra en dret de les que arrenquen del llom; i la tercera sota els genolls posteriors. Ara bé, cadascuna fa la seva via a part, l'una per aquí, l'altra per allà, sense nom.

(147) Sota la seva testa hi ha els Bessons; sota el cos, Càncer; i sota les potes del darrera fulgura, esplèndid, el Lleó. És allí on les carreres del sol fiten el bell mig de l'estiu: les conreres --de segur-- es mostren nues d'espigues, tan bon punt el sol comença a coincidir amb el Lleó. (152) En aquest moment, també, els brogidors etesis es precipiten en massa sobre l'ample mar, i ja no és temps de navegar a rem. Ampies haurien d'ésser aleshores --per al meu gust-- les naus, i els nauers servarien el timó en la direcció del vent.

(156) I si determinaves de contemplar l'Auriga i les estrelles de l'Auriga --i en veritat t'ha atès la brama de la Cabra i de les Cabrelles, que tantes

vegades han contemplat homes esbarriats pel salobre bullent-- , el pots trobar, reclinat en tota la seva llargària. a l'esquerra dels Bessons, mentre la punta del seu cap volteja enfront d'Hèlice, i sobre la seva espatlla esquerra és empesa la sagrada Cabra, que -- diu la llegenda-- oferí el braguer a Zeus. (164) Els intèrprets de Zeus l'anomenen la Cabra d'Olen. Doncs bé, ella és gran i rutilant, però les Cabrelles de prop seu lluen tènueament sota el seu canell.

Allargassat als peus de l'Auriga és on cercarem el banyut Taure; una gran semblança hi té aquesta configuració: (169) tan inconfusible és el seu cap; i no cal el guiatge de cap més senyal per a trobar la testa de bou, de tan bé com l'afaïçonem les estrelles en llur voltar a banda i banda. De debò que es fa sonar, llur nom; desconegudes, no ho són pas, les Híades: han estat estampades al bell mig del front de Taure. (174) La punta de la banya esquerra i el peu dret del seu veí l'Auriga els ocupa una mateixa estrella: plegats fan llurs carreres. Però Taure sempre passa al davant de l'Auriga en el camí de baixada, tot i haver pujat fent-li cantó.

(179) Tampoc la llastimosa nissaga de Cefeu Iàsida no ha de romandre així com així innominada, ans llurs noms també arribaren al cel, puix que eren acostats de Zeus. Cefeu mateix, que és al darrera de

l'Ossa Cinosura, sembla que allargui ambdues mans. Hi ha una línia recta des de la punta de la cua fins a un i altre peus, igual que la que va d'un peu a l'altre. (186) Altrament, per poc que desviis els ulls del seu cinyell, toparàs amb la primera espira del retort Dragó.

Al seu davant rodola la desventurada Cassiopea, que en nits de lluna plena no llueix pas gaire, car no són molt nombroses i, a més, guspiregen per tandes les estrelles que la perfilen netament en el seu conjunt. (192) Com la clau amb què, tot pitjant una porta de dos batents barrada per dintre, hom tira enllà les baldes, talment, disposades per separat, es mostren les seves estrelles. Les tènues espatlles, així mateix, es prolonguen en una abraçada: diries que està afligida per la seva filla.

(197) En el mateix indret rodola aquella esgarrifosa imatge d'Andròmeda, que fulgura sota la seva mare. No crec que hagi d'escorcollar gaire la nit per veure-la ben tost: aital és el seu cap, aitals ambdues espatlles i les puntes dels seus peus i tot el cenyidor. Però, tanmateix, també allà té els braços oberts, també en el cel la lliguen fermalls; allà s'enlairen, esteses per sempre més, les seves mans.

(205) Sobre el seu cap és empès el prodigiós Cavall per la part del baix ventre. Una estrella

comuna resplendeix en el melic d'ell i en l'extrem del cap d'ella. I després, encara, unes altres tres, sobre els flancs i espatlles del Cavall, presenten de l'una a l'altra igual separació, i són belles i grans: (210) el seu cap, no hi ha res que s'hi assembli, ni el coll, llarg com és; ara bé, l'última estrella de l'arborat queix podria rivalitzar fins i tot amb les esmentades quatre que l'encerclen, a despit de llur vistositat. Ara: quatre potes no les té; incompliet de meitat avall, per sota del melic, fa la seva òrbita el sagrat Cavall. (213) Vet aquí el qui diuen que de l'alterós Helicó féu davallar la bella aigua de la nutricia Hipocrene. En efecte: el cim de l'Helicó no regalava encara per cap font, però el Cavall hi ventà una guitza i d'allà mateix brollà aigua a doll pel cop d'una de les potes del davant. Els pastors foren els primers que difonqueren, amb el nom d'Hipocrene, aquella deu. (222) Ara bé, aquesta regala d'una penya, i --cert-- no la veuràs lluny dels habitants de Tèspies; el que és el Cavall, en canvi, evoluciona en l'estatge de Zeus; així, doncs, és possible contemplar-lo.

(225) En el mateix lloc hi ha també les rabents carreres d'Aries, el qual si bé és encalçat en les òrbites més llargues, no és pas més frèvol en el seu rodar que l'Ossa Cinosura. Per ell mateix és esmorteït

i mancat d'estrelles com per distingir-lo havent-hi lluna; tanmateix, però, pots guiar-te pel cinyell d'Andròmeda, car està col·locat una mica per sota d'aquesta, i trepitja pel bell mig l'ample cel, just en l'indret per on evolucionen la punta de les Pinces i el cinyell d'Orió.

(232) Tenim plasmada a prop encara una altra figura, sota d'Andròmeda: amb tres cantons es descriu la silueta de la Delta, i en té efectivament la forma pels dos que són iguals; l'altre no és tan vistent, però hom pot trobar-lo molt fàcilment, car les seves estrelles són més belies que moltes d'altres. Una mica més meridionals que aquestes, hi ha les estrelles d'Aries.

(239) Més enllà, encara en el llindar del vent del sud, hi ha els Peixos. Però l'un sempre passa al davant de l'altre i sent més de prop el rebufar del Mestral. De les respectives cues arrenquen una mena de lligams que vénen a coincidir en un mateix punt; una única estrella, bella i gran, ocupa aquest indret que, consegüentment, hom anomena Nus celeste. (246) L'espatlla esquerra d'Andròmeda et servirà per localitzar el Peix més boreal, car és molt a la vora seu. I els seus dos peus et poden guiar fins al seu espòs Perseu, damunt les espatlles del qual fan sempre llur camí. Ara bé, el que és aquest, fa la seva via en

la regió boreal, on és el primer en grandària. (251)
Té la seva mà dreta estirada vers el seient de
l'escambell de la seva sogra, i, com si encalcés
quelcom davant seu, avança amb llargues gambades,
empolsegat, per l'estatge del seu pare Zeus.

A tocar de la seva cuixa esquerra fan llur camí
tota la munió de les Plèiades. Un espai no gaire gran
les enclou totes, i són febles com per ésser vistes
per elles mateixes. (257) Vet aquí que en els cants
dels homes se les anomena Constel.lació de les Set
Vies, tot i que els ulls només en distingeixen sis.
Mai per mai un estel no s'ha esvanit de l'estatge de
Zeus, caient en l'oblit, d'ençà que hi ha memòria de
les generacions; però és així, talment, com ho conten;
i en són set que reben cadascuna el seu nom: (262)
Alcíone, Mèrope, Ceïeno, Electra, Estèrope, Teígete i
la veneranda Maia. Són per un igual menudes i
esmorteïdes, però al matí i al vespre té anomenada
ilur voltar --i és el voler de Zeus, el qual els ha
encomanat de senyalar l'inici d'estiu i hivern i
l'arribada del treball de llaura.

(268) També la Tortuga --heus-la aquí-- és
menuda. Doncs bé, Hermes, encara a la vora del
bressol, la foradà i l'anomenà Lira, i tot posant-la
al cel la col.locà al davant d'una figura desconeguda:
aquesta, aplanada sobre les cames, li acosta el seu

genoll esquerre; en el cantó oposat volta la punta del cap de l'Ocell; la Lira té, doncs, el seu lloc entremig del cap d'ocell i d'aquest genoll.

(275) I és que, efectivament, fendeix el firmament un virolat Ocell, obscur en part, però pel dessorre un rebullir d'estrelles no massa grans, però tampoc frèvoles. Aitrament, semblant a un ocell de vol serè, plàcidament fa el seu curs cap a l'altre extrem, estenent vers la mà dreta de Cefeu els capcirons de la seva ala dreta.

(281) Al costat de la seva ala esquerra hi ha situat el salt del Cavall. A continuació del Cavall que salta tenen llur emplaçament els dos Peixos; i després, a tocar del seu cap, té estesa la mà dreta Aquari. Aquest s'alça més tard que Capricorn. Ara: Capricorn està situat més endavant i més avall, allà on es capgira la Força del sol.

(287) Durant aquell mes no et facis batre pel salobre, corrent la mar gran. Amb claror no faràs gaire camí, puix que és brevíssima, i si la nit t'esperugueix, no se t'atansarà, per més i més que la cridis. Els enutjosos vents del sud irrompeixen en el moment en què el sol entra en Capricorn; i del firmament cau més crua aleshores la gelor sobre el balb mariner. (294) Tanmateix, actualment la mar rebull tot l'any sota les rodes; i, semblants a

cabussaires gavines, sovint ens estem asseguts guaitant des dels vaixells la mar entorn, girats de cara als rompents que, encara lluny, són batuts per l'onada: de l'Hadse ens separa un exigü lleny.

(300) Però ja en el mes d'abans, també, després de mil treballs en mar, quan el sol abrusa l'arc i el qui tiba l'arc, hauries d'abordar al captard, sense refiar-te ja de la nit. Sigui't senyal d'aquella estació i d'aquell mes la sortida d'Escorpió a última hora de la nit. (305) Car vet aquí que Sagitari tesa el seu gran arc a tocar del seu fibló; i una mica més enllà, al seu davant, es dreça l'Escorpió en ser que surt; ell, però, s'alça un xic més tard.

També aleshores el cap de Cinosura roda molt amunt a darrera hora de la nit; i abans de clarejar es veu Orió sencer i Cefeu des de la mà fins al maluc.

(311) Després hi ha, més enllà, una altra Sageta que algú ha disparat, sola, sense arc; al seu costat estén les ales l'Ocell, més a la vora del nord. Prop seu n'hi vola un altre, no tan gran, però perillós en sorgir del salobre quan la nit fineix: i l'anomenen l'Aguila.

(316) El Doff, no gaire gran, es precipita sobre Capricorn; és obscur de mig cos, però la resta està constituïda per quatre brillants disposats paral·lelament dos contra dos.

Vet aquí, doncs, les constel·lacions que estan escampades entre el nord i el curs del sol; d'altres, però, en gran nombre, s'alcen al dessota, entre el sud i la carrera del sol.

(322) Sota el tall de Taure hi ha, guexat, Orió. El qui en una nit clara no reeixi a veure'l desplegat en l'altura, que no esperi alçar els ulls al cel per veure'n d'altres que el superin.

(326) Talment es mostra, així mateix, sota la seva espatlla encastellada, el Ca guardià, sobre dues potes, bigarrat, però d'una lluïssor desigual: del ventre en avall és obscur; en canvi, li encerta la punta del queix una formidable estrella que crema amb una intensitat extrema; vet aquí que hom l'anomena Sírius. (332) Quan s'alça juntament amb el sol, els fruiters ja no l'enganyen amb llur cobertura de minç fullam; no, que fàcilment els discrimina penetrant entre les rengleres amb el seu intens ardor, i en vigoritza uns, però malmet tota la ufana d'uns altres. També de la seva posta en sentim parlar. Les altres estrelles, finalment, escampades al seu voltant, n'insinuen dèbilment els membres.

(338) Sota els peus d'Orió, sense parar, la Llebre fuig de l'encaç per sempre més, mentre Sírius, al seu torn, bo i fent el seu curs, tostemps sembla que la persegueix: s'alça rera seu, i així mateix la

sotja quan es pon.

(342) Rera la cua del Gran Ca és empesa de popa l'Argo. Sí, les seves carreres no són com caldria, sinó que fa el seu curs en sentit invers, com les naus de debò quan els mariners ja viren en rodó en arribar a l'amarrador: al moment tothom inverteix la direcció del vaixell, i queda aferrat a terra, entre dos corrents. (348) Talment, de popa, és empesa l'Argo de Jàson. És obscura i sense estrelles des de la popa fins a l'arbre; la resta, però, és tot una lluor. El seu timó, amollat, el té fixat sota les potes posteriors del Ca, que marxa al seu davant.

(353) Tot i que no és poc tros enllà que s'allargassa Andròmeda, la gran Balena, fent per acostar-se-li, l'acuita. La primera és empesa de cantó pel buf del traci Bòreas, mentre Notus impelleix contra ella --sota 'Aries i els dos Peixos-- l'odiosa Balena, que s'afua un xic per sobre del Riu estelat.

(359) Vet aquí, justament, fent la seva via sota els peus dels déus, tot el que resta de l'Eridan, el riu dels mil plors. Arriba sota el peu esquerre d'Orió.

Els lligams posteriors que subjecten per l'extrem els Peixos fan llur camí l'un al costat de l'altre, al capdavant de les respectives cues, i s'ajunten darrera la nuca de la Balena bo i superposant-se; acaben en

una única estrella que està situada sobre la primera espina de la Balena.

(367) D'altres estrelles, dotades d'exigua grandària i d'exigu resplendor volten entremig del timó i de la Balena, escampades sota els flancs de la refulgent Llebre, mancades de nom; car, el que és aquestes, amb llur disposició, no afaïçonen els membres d'una figura precisa, (373) com tantes n'hi ha que, alineades en rengs segueixen unes mateixes carreres en el transcurs dels anys, i que algú ja finat ideà, i tingué la pensada de designar-les cadascuna per un nom, bo i deixant-les ben configurades; que no hauria pogut anomenar-les i reconèixer-les totes considerades una per una. I és que arreu són nombroses; i la grandària i el color de moltes resulten iguals, i cadascuna perfà el seu gir. (379) Així, doncs, li semblà oportú aplegar les estrelles per grups, de manera que, disposades de rengle l'una al costat de l'altra, perfilessin figures. Fou aleshores quan les constel·lacions rebieren llurs noms, i ara ja no és una sorpresa la sortida d'una estrella, sinó que brillen --n'hi ha-- enfilades en nítides figures; les de sota la fugitiva Llebre, en canvi, fan totes elles llur curs molt nebuloses i sense nom.

(386) Davall Capricorn, sota les ratxes del

Migjorn, està suspès, girat vers la Balena, un Peix diferent dels anteriors; hom l'anomena Peix austral.

D'altres, esbarriades sota Aquari, voleien entremig de la Balena celeste i del Peix, ronsejaires i anònimes. (391) Prop seu, a la dreta del fulgurant Aquari, com un petit raig d'aigua que esquitxés aquí i allà, en volten de blavisses i esquifides. Entre elles, però, dues estrelles més vistents fan llur camí, ni gaire separades ni massa acostades: (397) l'una bella i gran, sota els peus d'Aquari; l'altra sota la cua de la Balena blau-fosc; totes plegades hom les anomena Aigua.

Unes quantes innominades més, disposades en forma de cercle, volten prop de Sagitari, sota els peus del davant.

Seguidament, sota l'abrandat fibló del monstruós Escorpió, devers el Notos, hi ha suspesa l'Ara. (404) Per breu temps, certament, la sabràs dalt, car la seva sortida està contraposada amb la d'Artur, i les carreres d'Artur són totalment enlairades, mentre que l'altra ben prest es capbussa en la mar de ponent. (408) Val a dir, però, que de l'esmentada Ara l'antiga Nit, deplorant els fatigs dels homes, en féu un notable senyal del temporal marí; i és que un estol esbarriat li resulta desplaent; altrament, fa brillar aquí i allà senyals de tota mena, per compassió dels

homes batuts per mil onades. (413) Per això, en mar prega que no es mostri, enmig d'un cel altrament cobert de núvols, aquesta constel·lació, ella sola descoberta i lluent, i serrada, en canvi, més i més l'altura per una turgent nuvolada, enorme massa que s'estreny sota l'embat del vent autumnal. (419) I és que sovint aquest és el senyal amb què la mateixa nit avisa del Migjorn, fent per complaure els mariners afligits. I si aquests fan cas de les seves oportunes indicacions i ràpidament alleugen i endrecen llur càrrega, tost serà més passable llur patiment; ara, si sobre la nau s'afua des de l'altura la terrible tempesta de vent, talment, sense anunci, i desfà tot el velam, (425) adés naufraguen completament i se'n van a pic, adés --tot i aconseguint, a força de pregar, que Zeus els faci costat, i que llampegui del cantó del vent Mestral-- no és sense haver sofert moltíssim que tornen a veure's els uns als altres dalt de la nau. Amb aquest senyal t'ha de fer basarda el Migjorn, fins que vegis que llampega el Mestral.

(431) Ara bé, quan l'espatlla del Centaure disti de la mar de ponent tant com de l'altra, i una tènue obscuritat l'encercli tot ell, però la nit faci aparèixer després els mateixos senyals que en la conspicua Ara, no cal que esperis gens el Migjorn, ans el vent Llevant.

(436) Trobaràs aquesta constel.lació situada sota dues altres; en efecte, la part que sembla un home està situada sota l'Escorpió; i les Pinces tenen al dessota la part posterior equina. D'altra banda, sembla que tingui sempre estesa la mà dreta devers l'Ara circular. Té aferrada estretament amb una mà, en plena ruta, una altra Bèstia: així és com els antics l'anomenaren.

(443) Una mica més enllà és empesa encara una altra constel.lació; de nom li diuen Hidra. Com si fos viva, serpeja de punta a punta: el cap li arriba sota el bell mig de Càncer, i l'espira sota el cos del Lleó; la cua està suspesa damunt mateix del Centaure.

(448) Tocant la part central de l'espiral hi ha el Crater, i en l'extrem una figura de Corb que sembla espicassar l'espira. I vet aquí, a més, sota els Bessons, el bell fulgor de Proción.

(451) Heus aquí les constel.lacions que any rera any pots veure succeir-se puntualment; i és que totes, sense cap alteració, estan perfectament ajustades en el cel, gales de la nit que transcorre.

Entremig, però, hi ha cinc estrelles més, totes diferents, que voltegen arreu entre les dotze figures.

(456) En aquest cas, ja no pots determinar on s'escauen guiant-te de les altres, puix que totes canvien de posició. Els períodes de llurs revolucions

són llargs, i els senyals de llurs conjuncions estan molt distanciats, i, a més, com que no estic segur d'aquests assumptes, voldria limitar-me a exposar, amb llurs senyals en l'èter, els cercles de les estrelles fixes.

(462) En són, vet-ho aquí, quatre, talment rotllanes, que esdevenen el màxim deler i fretura quan hom vol determinar la durada dels anys. Estan tots i cadascun absolutament voltats de senyals nombrosos, estretament consecutius tots ells, d'una cap a l'altre; ells per ells són sense gruix i estan tots ajustats els uns amb els altres; altrament, per la mida estan confrontats dos a dos.

(469) Si mai, en una nit clara, quan la celeste Nit mostra als humans totes les brillloses estrelles, i la lluna plena no n'atenua la lluïssor, ans totes, en llur intensitat, destaquen clarament de la foscor... si mai en aquestes circumstàncies envaeix el teu esperit la fascinació davant l'espectacle del cel fendit de cap a cap per l'ample cercle; o bé si un teu acompanyant et mostrava aquella esclatant rodera... heus aquí l'anomenada L'et.

(477) Certament, que se li assembla pel color, no hi ha cap cercle dels que roden; per grandària, en canvi, de quatre que n'hi ha, dos li són comparables; els altres tenen un circuit molt més curt.

Un d'aquests és prop de l'indret d'on davalla el Mestral. (481) Dintre seu fan llur camí els dos caps dels Bessons, i hi ha situats els genolls del palplantat Auriga; la cama esquerra i l'espatlla esquerra de Perseu hi són damunt, i passa pel braç dret d'Andròmeda, per damunt del colze: el palmell queda al dessorre, més prop del Mestral, mentre el colze es decanta vers el Migjorn. (487) Els unglots del Cavall, la gorja de l'Ocell juntament amb la punta del seu cap, i les belles espatlles del Serpentari, voltegen tot fent camí sobre el mateix cercle. La Verge fa la seva via una mica més al sud i no l'ateny; però sí el Lleó i Càncer. Tots dos, un al costat de l'altre, hi són fixats; (493) ara bé, el cercle secciona el primer per sota el pit i el ventre fins a les vergonyes; talla pel mig, en canvi, Càncer, per sota la closca: pots veure'l partit per la meitat per una línia tan summament recta que els ulls li queden a una i altra banda del cercle. Si hom el divideix en vuit segments el més exactes possible, cinc volten del cantó il·luminat, part damunt de la terra, i els altres tres al dessorre. En ell es situa el solstici d'estiu. (500) Aquest cercle, doncs, està situat al nord, en la regió de Càncer.

En el cantó oposat, al sud, un altre secciona Capricorn pel mig, així com els peus d'Aquari i la cua

de la Balena; en ell hi ha també la Llebre; del Ca, en canvi, no n'agafa gran cosa, sinó tan sols la part que ocupen les potes; hi ha també l'Argo, (505) i l'ample espatllam del Centaure, i el fibló de l'Escorpió, i també l'arc del frèvol Sagitari. És el darrer que el sol ateny en el seu trànsit des del límpid nord vers el sud, i és aquí on, a l'hivern, reula. Dels vuit segments, tres tenen llur òrbita part damunt, i els altres cinc voltegen part dessota de l'horitzó.

(511) Entremig d'un i altre, i gran com el de la blanquinosa Llet, un altre cercle té sota terra -- sembla-- la meitat de la circumferència. És en aquest que dia i nit queden igualats dues vegades: en acabar l'estiu i, novament, en començar la primavera. (515) El senyal que té és 'Aries i els gencils de Taure: 'Aries esmunyint-se amb tota la seva llargària enllà del cercle; de Taure, en canvi, només la part visible de les potes vinclades. En ell hi ha el cinyell del fulgurant Orió i l'espiral de l'abrandada Hidra; hi ha també el tènue Crater, el Corb i unes quantes estrelles --pocques-- de les Pinces. (521) En ell fan llur camí els genolls de Serpentari. Per l'Àguila certament no hi passa de llarg, sinó que vora seu plana la gran missatgera de Zeus. I és amb ell que volten el cap i el bescolí del Cavall.

(525) Aquests cercles, tot dret, circumden en paral·lel l'eix que els sosté tots pel mig. El quart, en canvi, queda pinçat de gairell entre els dos cercles dels tròpics, que el cenyeixen, doncs, davant per davant, un a cada banda, mentre el cercle del mig el secciona per la meitat.

(529) Un home instruït en les obres d'Atenea no hauria ajustat altrament uns cercles rodants d'una mena i una grandària com els d'aquests, bo i fent-los rodar plegats. Talment aquests cercles celestes, entrelligats amb un cercle oblic, s'esmunyen de l'alba fins a la nit, totsemp. (534) A més, s'alcen i es ponen en paral·lel; però és un de sol, en un i altre extrems, el camí d'ocàs i d'eixida que fa successivament cadascun d'ells.

Ara bé, pel que fa a l'altre cercle, ressegueix tanta aigua d'Oceà com se'n regira des del punt exacte en què s'alça Capricorn fins al de la sortida de Càncer. Tant abasta amb el conjunt de sortides com, a l'altre extrem, amb el de postes. (541) Podria subtendir-lo una línia com sis vegades l'esclat d'una llambregada; d'altra banda, cadascuna, totes de la mateixa mida, retalla dues constel·lacions.

Aquest cercle rep el nom de Zodíac. (545) Al seu dedins hi ha Càncer, el Lleó després, i al darrera seu la Verge; tot seguit les Pínces i l'Escorpió

pròpiament dit, i Sagitari i Capricorn; i darrera Capricorn Aquari; després d'aquest els dos rutilants Peixos, i seguidament 'Aries, i al darrera seu Taure i els Bessons.

(550) Totes dotze les recorre el sol menant el curs sencer de l'any, amb la progressió del qual al voltant d'aquest cercle, van prosperant totes les estacions llevadores de fruit. Tanta part té amagada sota el pregon Oceà com en curs damunt la terra. (556) Cada nit s'amaguen successivament sis dotzens del cercle i en surten altres tants. Cada nit té una durada constant, que és exactament el que la meitat del cercle triga, des d'entrada de nit, a enlairar-se damunt la terra.

(559) No fóra rebutjable, per a determinar una albada, d'observar quan surt cadascuna d'aquestes parts, car el sol sempre s'enlaira juntament amb una d'elles. Per a destriar-les, ei millor fóra mirar-les de dret; ara bé, si els núvols les ofusquen, o surten ocultes per una muntanya, (565) és cosa d'enginyar-se indicis fixos de llur imminència. L'Oceà mateix, en un i altre flancs, et pot ben bé fornir els que en gran nombre el ceneixen tot al volt, cada vegada que se n'enduu un de baix.

(569) No són precisament les més febles les estrelles que, en ser que ix Càncer, en llur rodolar

el circumden per un i altre cantó, així les que es ponen com les que sorgeixen per l'altre extrem. Es pon la Corona, es pon fins l'espina el Peix; i, en el seu davallar, de la Corona en pots veure una meitat part damunt: l'altra meitat ja l'ha feta seva el darrer marge.

(575) I l'home del darrera, que és girat d'esquena, visible encara fins al baix ventre, altrament fa en la fosca el seu camí. Càncer fa davallar també el llastimós Serpentari des dels genolls fins a les espatlles, i fa davallar fins al bescoll la Serp. Ni el Guardià de l'Ossa no pot ja ésser igual de gran per les dues bandes: la part que es veu és la més petita, però gairebé tot ell és ja en l'obscuritat. (581) I és que és juntament amb quatre signes que l'Oceà acull en el seu descens el Bover; aquest, quan s'ha sadollat de llum, retarda el moment de desenjovar els bous fins a mitja nit passada, en el temps en què s'oculta a posta de sol. Per això, aquestes s'anomenen nits de tardana ocultació. (586) Així es ponen aquestes constel·lacions. Davant per davant, i sense desmerèixer gens, ans amb una esplèndida lluïssor en el cinyell i en les espatlles, Orió, refiat del braó del seu glavi, arrossegant el Riu sencer, surt per la part contrària.

(590) A la sortida del Lleó totes les

constel·lacions que es ponien amb la de Càncer acaben d'ocultar-se; i també l'Àguila. Ara bé, l'Home posat de genollons ja fa la seva via, tret del genoll i el peu esquerres, per sota l'onejant Oceà. Sorgeix, en canvi, el cap de l'Hidra i la Llebre d'ulls lluents, i Procion i les potes anteriors del Ca abrandat.

(596) No són poques, no, les estrelles que sota els abismes de la terra llança la Verge amb la seva sortida: aleshores es ponen la Lira Cil·lènia, el Dofí i la ben obrada Fletxa; al mateix temps es cobreixen de tenebres les extremitats de les ales de l'Ocell, fins a la cua, i les riberes del Riu; (601) es pon la testa del Cavall, i es pon també el seu bescoll; sorgeix, en canvi, de bon troç, l'Hidra, fins al Crater; precedint-la, el Ca treu fora les altres potes, bo i arrossegant rera seu la popa de l'Argo curulla d'estrelles; aquesta, partida arran d'arbre, salpa de terra tan bon punt la Verge ha traspassat, sencera, el llindar.

(607) Tampoc l'arribada de les Pinces, tot i llur feble lluir, no pot restar desapercebuda, puix que alhora sorgeix la gran figura de Bover amb Artur estampit a sobre. L'Argo està en aquest moment enlairada tota ella; l'Hidra, en canvi, que ocupa en el cel una estesa grandiosa, deu estar mancada de cua. (612) Les Pinces s'enduen només la cama dreta, fins a

la cuixa, de l'Home que és sempre de genollons, sempre estàs al costat de la Lira, d'aquest inconegut, sigui qui sigui entre les figures celestes, que sovint veiem, en una mateixa nit, pondre's i tot seguit sorgir per la part oposada; (618) només la seva cama dreta, doncs, es mostra juntament amb les dues Pinces; la resta, fins al cap, girada vers l'altra part, espera encara la sortida de l'Escorpió i del firador de l'Arc. Car són aquests els qui el duen: l'un el porta del mig cos en amunt, i l'Arc duu la mà esquerra juntament amb el cap. (624) Fa doncs, el seu curs així, dividit tot ell en tres parts. En llur ascensió, les Pinces duen, a més, la meitat de la Corona i l'extrem de la cua del Centaure. Aleshores, darrera la desapareguda testa, es capbussa el Cavall i és acabada d'arroscegar la punta de la cua de l'Ocell que el precedeix. (629) I s'oculta el cap d'Andròmeda; i contra ella el tenebrós Migjorn, aquissa l'enorme espantall de la Balena, mentre al seu davant, pel cantó del Mestral, Cefeu li fa senyals amb la seva gran mà. El monstre gira el coll i s'oculta fins a aquesta part; Cefeu, per la seva banda, amb el cap, una mà i les espatlles.

(634) Tan bon punt sorgeixi també l'Escorpió, els revolts del Riu han de caure a l'Oceà de bella correntia; aquesta sortida foragita també el gran

Orió. Sigui'ns propícia 'Artemis. Hi ha una dita dels antics, que afirmaven que el fornit Orió li aferrà el vestit en ser que a Quíos estassava tota llei de salvatgines amb la robusta clava, fent per complaure amb la cacera el famós Enopió. (641) Però ella li atia immediatament una altra salvatgina, després que hagué romput pel mig amb solcs els turons de l'illa, un escorpi, que el fiblà i l'atú, malgrat la seva corpulència, fent palesa la seva superioritat, perquè corferí 'Artemis mateixa. Vet aquí, doncs, per què -- diuan-- en arribar l'Escorpió, Orió fuig enllà del darrer termenal de la terra.

(647) Tampoc les romanalles d'Andròmeda ni les de la Balena no deixen d'advertir la sortida d'aquell; no, que també elles fugen d'una revolada. Aleshores Cefeu frega amb el cinyell la terra, bo i capbissant-se fins al mig cos en l'Oceà; però no li és llegut -- ans les Osses li ho impedeixen-- ocultar la resta: peus, genolls i malucs. (653) També la infortunada Cassiopea malda rera la figura del seu infant; ara bé, ja sense el degut decòrum, deixa veure fora del setial, enlaire, peus i genolls; es submergeix de cap, com un bus, partida pels genolls, ja que no sense greus conseqüències havia de pretendre igualar-se a Doris i Pànope.

(659) Vers l'altre extrem, doncs, ella fa el seu

cur; d'altres figures, però, lleva de baix el cel: l'altre semicercle de la Corona i l'extrem de l'Hidra; i també fa remuntar el cos i el cap del Centaure i la Bèstia que el Centaure té presa en la mà dreta. En canvi, les potes anteriors del salvatge Genet esperen l'arribada de l'Arc. (665) Amb l'adveniment de l'Arc sorgeixen també l'espira? de la Serp i el cos del Serpentari; llurs testes, és l'Escorpió qui, en sorgir, les duu, i és també aquest qui fa enlairar-se les mans del Serpentari i el primer tombant de la Serp curulla d'estrelles.

(669) Pel que fa a l'Home Agenollat, que sempre sorgeix girat d'esquena, en aquest moment en surt del termenal una part: les cames, el cinyell, el pit sencer i l'espatlla amb la seva mà dreta; el cap, ensems amb l'altra mà, surt amb l'aparició de l'Arc i del Sagitari. (674) Amb aquests la Lira d'Hermes i, fins al pit, Cefeu s'avien fora de l'Oceà oriental en el moment en què totes les guspies del gran Ca se submergeixen, i que davalla tota la figura d'Orió i també, endebades encalçada, tota la de la Llebre. (679) Però a l'Auriga no li marxen immediatament les Cabrelles ni la Cabra d'Olèn: li llueixen sobre la gran mà, que excel·leix així entremig dels altres membres com a suscitador de tempestes, quan entren en conjunció amb el sol. Capricorn, amb la seva ascensió,

en fa davallar una part: el cap, l'altra mà i els malucs; tota la part inferior. en canvi, baixa amb Sagitari. (685) No es demoren ni Perseu ni el cim extrem de l'Argo curulla d'estrelles: Perseu certament es capbussa, tret del genoll i el peu drets, i la popa del vaixell fins a la roda: acaba de davallar amb l'ascensió de Capricorn, quan també es capbussa Procion i, altrament, pugon l'Ocell, l'Aguila, els senyals de l'alada Fletxa i el sagrat setial de l'Ara meridional.

(693) I en eixir la meitat d'Aquari, el Cavall comença la seva òrbita amb les potes i el cap; davant per davant del Cavall la nit estelada arrossega per la cua el Centaure, però no pot encabir-ne el cap, les amples espatlles ni el tòrax; en canvi, de l'arborada Hidra en fa davallar l'espinal del coll i tot el front, la major part, però, resta al darrera; ara bé, se l'enduu tota sencera juntament amb el Centaure, en ser que ixen els Peixos.

(701) Rera els Peixos surt el Peix que hi ha sota el biau Capricorn: però no tot, que una part espera el següent signe zodiacal. Així també les llastimosos mans, els genolls i les espatlles d'Andròmeda queden dividides la meitat estesa per sobre i la meitat per sota, tan bon punt els dos Peixos abandonen l'Oceà: la seva part dreta, són aquests que l'arrosseguen;

l'esquerra, en canvi, la treu del fons 'Aries quan surt.

(709) En ser que aquest s'alça, a ponent pots veure l'Ara, i de l'altre cantó, tot el que és el cap i les espatlles de Perseu que s'alça. Pel que fa al seu cinyell, es pot discutir si es mostra quan fineix 'Aries o quan surt Taure, (714) amb qui fa, rebent, la seva òrbita.

Quan s'alça Taure, l'Auriga no queda pas enrera, puix que fa el seu curs molt a frec d'aquell; però no és amb aquest signe que s'alca enterament: els Bessons se l'emporten tot sencer. Però les Cabrelles, la planta del seu peu esquerre i la Cabra fan llur camí amb Taure, mentre la crinera i la cua de la Balena celeste remunten l'horitzó. (721) Aleshores es capbussa, per fi, el Guardià de l'Ossa amb la primera d'aquestes quatre constel·lacions, que el fan davallar tret de la mà esquerra; aquesta s'estira fins a sota de la gran Ossa.

(724) Els dos peus del Serpentari que es submergeix fins als genolls assenyalaran la sortida dels Bessons pel cantó oposat. Aleshores cap part de la Balena ja no és estirada de cap cantó, sinó que pots veure-la tota sencera. (728) També aleshores un mariner, en una mar diàfana, pot observar el primer tombant del Riu eixint del salobre, bo i esperant Orió

mateix, per si de cas li forneix un senyal de l'hora de la nit o de la travessia realitzada: i és que molts són els senyals que d'arreu els déus fan arribar als homes.

(733) No ho veus? Quan la lluna es mostra amb tènues corns a ponent, és senyal que el mes comença; tan bon punt desprèn prou claror com per a fer ombra, és que entra en el quart dia. Mitja lluna són vuit dies, i tota la cara fa mig mes; i amb el continu canviar de la seva fesomia anuncia quin dia del mes ve amb cada albada. (740) La nit més curta i la més llarga, aquells famosos dotze signes les indiquen suficientment. Però els límits del gran cicle de l'any --l'estació de llaurar els guarets i l'estació de plantar-- per obra de Zeus, ja tot plegat és palès arreu. (744) D'altra banda, també embarcat hom pot prevenir l'hivern tempestuós, parant esment en el temple Arctur o en qualsevol de les altres estrelles que emergeixen de l'Oceà a punta de dia o bé a primera hora de la nit. (748) Totes elles, certament, les recorre una rera l'altra, en el curs de l'any, el sol, bo i traçant una gran rodera, i s'abraona ara sobre l'una, ara sobre l'altra, ja sigui quan surt, ja sigui, en canvi, quan es pon. I cada estrella contempla una matinada diferent. (752) També tu saps el que ve ara; car amb els dinou cercles del brillant

sol ja hi ha acord; i també amb totes les constel·lacions que la nit recorre des del cinyell fins al darrer extrem d'Orió, i fins a l'ardit Ca d'Orió; i igualment amb les estrelles l'observació de les quals forneix als homes senyals precisos dels reialmes de Posidó o de Zeus mateix.

(758) Ocupa't, per tant, d'aquestes coses. I si mai et refies d'una nau, procura descobrir quins són els senyals que auguren vents tempestuosos i borrascada marina. No costa gaire treball, i en canvi el profit que aquesta prevenció procura a un home atent és incalculable: (763) d'antuvi ell està més segur, i afavoreix també amb el seu bon consell els altres, quan pels volts esclata una tempesta. Car sovint, a despit de l'albaïna nocturna, hom arrecera la nau per por de la mar que vegi l'aurora; (767) d'altres vegades el mal sobrevé al cap de tres dies, o de cinc, i a vegades arriba insospitadament. I és que els homes encara no coneixem bé tot el de Zeus, sinó que aquest encara ens té ocultes moltes coses que, si vol, ens darà més endavant; Zeus, doncs, favoreja obertament la raça humana manifestant-se de totes bandes i fent aparèixer signes per tot arreu.

(773) Algunes indicacions te les darà la lluna, adés quan és migpartida abans o després del ple, adés quan fa el ple; d'altres instruccions te les dirà el

sol, ja sigui quan surt, ja sigui en el llindar de la nit. Però vet aquí, ara, d'altres signes de què hom pot disposar altrament, tant per a la nit com per al dia.

(778) Observa d'antuvi, a un o altre cantó dels seus corns, la lluna; car cada vespre la perfila amb una lluïssor diferent, i tan bon punt comença a créixer, es van transformant els seus corns, que canvien del tercer al quart dia; d'aquesta variació hom pot treure'n indicacions per al mes que comença.

(783) Si és prima i al tercer dia es veu amb nitidesa, senyal de bon temps; prima però molt rogenca, vol dir vent; si en canvi és més grossa i té els corns esmusats i fa una claror esvaïda el tercer i quart dies, és el Migjorn que l'esmusca, o un aiguat que s'acosta.

(788) Si durant el tercer dia cap dels dos corns no es decanta endavant ni es vincia enrera, uns es mantenen verticals una i altra banya, després d'aquella nit poden venir vents de ponent; però si, bo i mantenint-se en aquesta verticalitat, donava pas també al quart dia, aleshores pot voler dir que es congria una tempesta. (794) Però si el corn superior es decanta ben endavant, cal témer el Mestral; i si en canvi es fa enrera, el Migjorn. Ara bé, si al tercer dia la circumda un cercle perfet, completament enrojolit, és senyal de furiosa tempesta: més violenta la tempesta

com més vermell s'encengui.

(799) Observa-la quan fa el ple i també quan és migpartida d'un o altre cantó, adés perquè creix, adés perquè torna a la forma de les banyes; i del seu color en treuràs indicis per a cada mes. Si és completament nítida, pots deduir que farà bo; si és completament enrojolida, pots esperar la vinguda del vent; i si té clapes negres, pots esperar pluja. (805) De signes, no tots i cadascun dels dies té els seus, sinó que els que es manifesten el tercer i el quart dies regeixen fins a la mitja lluna; els de la mitja lluna, fins a la lluna plena; i després, inversament, els de la lluna plena regeixen fins a la mitja lluna minvant; a continuació ve el quart dia abans de la fi del mes, i després el tercer del mes següent.

(811) Ara bé, en cas de que l'encerclin uns halos --i poden ésser tres, dos o un de sol-- si només n'hi ha un, pots esperar vent o albaïna: vent, si està trencat; albaïna, si és migrat; dos halos cercolaran la lluna per a tempesta; i un de triple corona durà una tempesta més intensa, i més encara si negrejava, i encara més si estava trencat. Aquests són, doncs, els indicis que la lluna et pot fornir per als dies del mes.

(819) Pel que fa al sol, para-hi esment en cada extrem de la seva cursa. El sol forneix senyals més

segurs en ser que es pon i igualment quan remunta el termenal. Tan de bo que el seu cercle, quan tot just darda les conreres, no sigui virolat, si haves de menester un dia bonancenc, ni porti cap senyal, sinó que aparegui completament escarit. (825) Si així mateix es manté diàfan fins a l'hora de desenjoar, i cap al tard es pon sense núvols, amb una llur suau, l'endemà de matí encara tornarà a mostrar-se serè; però no quan surt com si fos buit, ni quan els seus raigs, esbadiant-se, darden el Migjorn els uns, i els altres el Mestral, i pel mig en canvi llueix: no, que aleshores travessa alguna regió de pluja o de vent.

(832) Si el seu esclat t'ho permet, mira't el sol de dret en dret --car són les més segures les observacions directes--per a veure si el recorre una d'aquelles vermellors que sovint l'enrogeixen d'ací i d'allà entre núvols allargassats; o bé si s'enfosqueix; l'enfosquir-se sigui't senyal d'aiguat imminent, i les vermellors de tota mena, de vent.

(838) Si el tenyeixen a l'ensem tots dos colors, durà aigua i, a més, farà una cursa esventada. Si quan surt o bé quan es pon els seus raigs convergeixen i constitueixen un tot compacte, o queda contret per núvols, ja sigui quan fa via des de la nit cap al matí, ja sigui del matí cap a la nit, aquells dies farà la seva cursa acompanyat d'aigua. (845) Ni si un

petit núvol es lleva al davant seu, i ell al darrera s'alça mancat dels seus raigs, no deixis de tenir present la pluja. I quan al seu voltant un gran cercol, talment com si es fongués, es va eixamplant tot just en sortint, i després torna a minvar, tindrà una cursa bonancenca, igual que si a l'estació hivernal, en pondre's empal·lideix. (851) Si plou de dia, en acabat, examina els núvols encarant-te a la posta de sol; si un núvol d'aspecte negrenc obscureix el sol, i els seus raigs queden descompartits a banda i banda del núvol que es retorç al bell mig, l'endemà al matí encara hauràs de menester un recer; (858) però si és sense nuus que es capbussa en la correntia de ponent, i els núvols, quan es pon i encara després d'haver-se'n anat, continuen plantats devora, rogencs, no hauràs de témer gaire, ni l'endemà ni aquell vespre, la pluja; però sí quan els raigs del sol s'afuen des del cel com si de sobte s'esvaïssin, i es debiliten com quan la lluna, interposant-se entre la terra i el sol, els obscureix. (866) I quan, amb un sol que triga a mostrar-se, aquí i allà apareixen abans de l'alba uns núvols rogencs, tampoc aquell dia les conreres no queden sense ruixar. Així mateix, quan, ell encara enllà del termenal, els seus raigs anticipant-se apareixen tenebrosos abans de l'alba, no has d'oblidar que davallarà aigua o vent. (872) I si

aquests raigs fossin envoltats de tenebra més espessa, amb més certesa indicarien aigua. Però si una tènue calitja es desplega sobre els raigs, com tantes vegades fan els núvols flonjos, és sens dubte per la imminència del vent que es tornen calitjosos. Tampoc uns halos negreus a la vora del sol no volen dir bonança; si són més propers i d'una negror persistent, més maltempsada; si en són dos, encara molt pitjor.

(880) A la sortida o a la posta del sol, observa si els núvols que hom anomena parhelis enrogeixen al sud, al nord o per ambdós cantons; i vigila de no fer la teva observació a la lleugera. Car quan els esmentats núvols constrenyen de tots dos cantons alhora el sol prop de l'Oceà, el grop no trigarà a venir de Zeus; (887) si hi ha només un núvol purpurescent al nord, del nord durà ventades; si és al sud, del sud; o fins i tot potser de cop i volta caigui una gotellada.

Si són a ponent, fes encara més cabal d'aquests senyals, car venint de ponent mantenen sempre inalterada llur significació.

(892) Observa també la Grípia; semblant a un petit bromall, al nord, amb Càncer, ella va al davant; a la seva vora fan camí dues estrelles que brillen tènueament, ni molt apartades ni massa a prop, sinó a una distància aparent d'una colzada, a tot estirar;

l'una és al nord, l'altra s'inclina vers el sud; (898) hom les anomena Ases, i al mig hi ha la Grípia. Aquesta, si de sobte, essent completament serè el cel, desapareix tota ella, i les estrelles que la segueixen a banda i banda fa l'efecte que són a tocar l'una de l'altra, una no petita tempesta xopa a'eshores les conreres. (903) En canvi, si s'enfosqueix, i a més les dues estrelles són consemblants, és que indiquen aigua. Ara, si l'Ase del nord de la Grípia fa una lluïssor vacil·lant, cobert d'un tel lleuger, mentre el del sud és rutilant, cal témer el vent del sud; però si tel i lluïssor són a l'inrevés, cal ben bé esperar el vent del nord.

(909) Senyal de vent et serà també la mar que s'infla i els ribatges que ressonen al lluny, els espadats costaners quan retrunyen en bonança, i l'udol dels més elevats cims de les muntanyes.

(913) Quan la fotja va del salobre cap a terra ferma esvalotadament, bo i fent sentir el seu insistent refilet, porta al seu darrera, sobre el mar, vent revoltat. I el dia que amb temps bonancenc volen els petrells, és per a fer front a vents imminents que fan via a esbart. (918) Sovint els ànecs salvatges o les gavines que giravolten sobre el mar baten en terra ferma llurs ales; o un núvol s'esten pel cristallí d'una muntanya. També el borrhissó, vellura de l'arc

blanc, es considera senyal de vent, quan flota en abundància pel cim d'una mar silenciosa, al davant i al darrera.

(924) Del cantó d'on venen trons i llamps d'estiu, és d'on cal esperar que arribi el vent. I quan s'afuen a través de la negra nit en ràpida successió estrelles que deixen rera seu un rastre blanquinós, cal témer que pel mateix camí que aquelles arribi el vent; (928) i si d'altres estrelles s'afuen en direcció contrària, i d'altres des de diversos cantons, aleshores guarda't de vents de tota mena, que són completament intricats i és difícil que els homes puguin discriminar d'on han de bufar.

(933) Ara bé, quan llampegui de l'est i del sud, i adés de l'oest, adés del nord, aleshores un nauyer que sigui en mar tem que el sorprengui per baix la maror i per dalt l'aigua de Zeus; aigua és el que duen rera seu llampecs tan reiterats. (938) Sovint, abans no arriba una pluja imminent, apareixen uns núvols molt semblants a tofssos; o bé un doble arc cenyeix el cel d'ample a ample; o bé, també, una estrella té un halo negrenc.

(942) Sovint ies aus lacustres o marines, bo i gronxant-se sobre les aigües, cabussegen insadollablement; o bé les orenetes s'afuen temps i temps entorn d'un estany, tot just colpit amb el

ventre l'aigua, que s'arrissa; o bé --malaurada estirp, profit per a les seps aquàtiques-- de l'aigua estant criden els pares dels cap-grossos; (948) o bé a trenc de dia se sent el rauc solitari de la granota verda; o bé, també, en ser que s'acosta la tempesta, l'estrident cornella, sobre un promontori riba mar, martelleja el terra, o submergeix en un riu el cap fins a la punta de les espatlles, o s'hi capbussa completament, o giravolta continuament a frec de l'aigua, bo i cuclejant grollerament.

(954) Els bous, alçant els ulls cap al cel, flairen per l'aire, abans no arriba, l'aigua del cel; les formigues evacuen l'lestament de llurs cavitats tots els ous; i hom veu els centpeus serpejar en massa per les parets, i vagarejar aquells cucs que hom anomena budells de la negra terra. (960) I les aus domèstiques que ha engendrat el gall s'espollen amb vivesa i piulen molt intensament, com la remor que fa el degotar de la pluja. També la gènera dels corbs i l'estirp dels gaigs esdevenen senyal de la imminent pluja vinguda de Zeus, en ser que apareixen en estols i que fan uns crits com els dels esparvers; (966) els corbs, quan l'aigua es va acostant, segurament imiten amb llur veu el celestial salic; o bé, després de grallar greument dues vegades, llancen un prolongat esgarit, tot estirant reiteradament les ales. (970)

Els ànecs domèstics i els gaigs casolans es posen sota els ràfecs i estiren les ales; o bé la fotja s'afua vers les ones amb estridents refilets. (973) Cap d'aquests senyals no has de rebutjar, si vols guardar-te de la pluja; ni tampoc quan les mosques piquen i es deleixen per la sang més que abans; o quan entorn del ble de la llàntia s'hi fa un munt de fongs en una nit humida; (977) ni si a l'estació hivernal la flama de les llànties adés s'enlaira perfectament, adés llança unes flamarades com lleugeres bombolles; ni si desprèn ella mateixa uns raigs refulgents; ni si al fort de l'estiu es veuen passar en compacte estol aus insulars.

(983) Tampoc no oblidis la marmita ni els trespeus que petgen foc, quan tenen entorn abundants guspies, ni que entre la cendra del carbó abrusat brillen uns puntets com grana de mill. Fes esment també d'aquests indicis, quan siguis a l'aguait de la pluja.

(988) Si un núvol vaporós s'esten des del cim fins al peu d'una alta muntanya, però els pics es veuen amb tota nitidesa, aleshores tindràs un dia completament bonancenc. I també tindràs bonança quan per sobre una mar llisa es vegi, a frec de l'aigua, un núvol que no s'enlaira, sinó que s'atapeeix allà mateix com un escull pla.

(994) Quan fa bo, més aviat sigues a l'aguait del mal temps, i quan fa mal temps, de la bonança. És absolutament convenient observar la Grípiá, que C. ncer fa girar amb ell, en ser que pel dessota comença a quedar neta de tota boira; car queda neta quan cessa la tempesta.

(999) Les flames reposades de les llànties i el cant reposat de la nocturna òliba siguin-te senyals de que la tempesta s'encalma; i també quan al capvespre, reposadament, la cornella de moltes veus fa un bigarrat cucleig; així mateix quan els corbs, un aquí, un allà, fan un sol cucleig dues vegades i, a continuació, mouen un gran esvalot; (1005) o quan, reunits, en canvi, en nombrós estol, fan per anar-se'n a dormir enmig d'un devesall de crits. Hom podria pensar que estan contents, pels crits tan estridents que fan i pels molts esbatecs que, adés entorn de l'esponera de l'arbre, adés en el lloc mateix on s'ajacen, encara fan després d'haver tornat.

(1010) Abans d'una plàcida bonança, les grues, decididament, faran llur via d'una sola tirada, totes ensems; i si tornessin enrera no fóra pas senyal de bon temps.

Però quan s'esmorteeix el nítid esclat de les estrelles sense que enlloc no s'hi oposi un amuntegament de núvols, (1015) sense que enlloc no hi

llisqui cap altre bromall, ni la lluna, sinó que tot d'una, espontàniament, perden intensitat, pots deduir per aquest indici que la bonança ja cedeix, i preveure maltempsada; igualment quan alguns núvols romanen en un mateix indret mentre d'altres s'hi van acostant, els uns passant de llarg, d'altres afegint-s'hi pel darrera.

(1021) Si les oques cuiten a menjar avalotadament, senyal segur de maltempsada; així com si la cornella de nou generacions canta de nit, si els gaigs criden al capvespre, si el pinsà xerica a l'alba, si tots els ocells fugen del mar. (1025) si el reietó i el pit-roig s'entaforen en llurs caus ensotats, i si la gènera dels gaigs abandona una grassa pastura camí d'un jaç vespertí. I en ser que s'acosta una gran tempesta, les bronzents abelles ja no van lluny a fer esplet de cera, sinó que es queden en el rusc atrafegades amb la mel i les bresques. (1031) Ni tampoc en les altures llargues rengleres de grues tracen dretes carreres, sinó que tot giravoltant se'n tornen per on venien. Quan un dia sense vent voleien tènues fils d'aranya i les flames de la llàntia tremolen tot enfosquint-se, o el foc amb prou feines encén les llànties tot i que fa bonança, tampoc aleshores no et refiïs de la maltemosada.

(1036) ¿T'haig de dir tots els senyals de què els

homes disposen? Fins i tot la vil cendra, quan de sobte queda presa, et pot servir d'avís d'un borrascall; i la llàntia ho és d'una nevassada, quan prop del ble resplendent, en cercle, té tot de puntets que semblen grana de mill; (1041) i el caliu avisa d'una calamarsada, quan se'l veu encès tot ell, i al mig apareix com un tènue núvol en el cor de la brasa-da.

(1044) Claferts de fruit, alzines i negreus llentiscles saben, així mateix, retre senyals; arreu se'ls mira i remira contínuament l'atrafegat camperol, no fos que l'estiu se li escolés d'entre les mans. Si les alzines lleven reiteradament moderat esplet de glans, volen dir que la tempesta serà violenta en extrem. (1049) Però tant de bo no les doblegui arreu un pes massa extraordinari i puguin així els sembrats espletar més a recer de la sequera. El llentiscle fructifica tres vegades, i tres cops li madura el fruit, i cada saó, successivament, duu senyals per a la llaura; i és que la temporada del llaurar són tres moments: rompre, binar i tercejar. (1055) El primer fruit anuncia la primera llaura, el segon la segona, i el tercer la darrera. Si la collita que lleven els aclofats llentiscles és sobreabundant, la llaura durà un esplet fora del corrent; en canvi, si és migrada, serà escàs; i si és mitjana, mitjà també. (1060) Així

mateix la tija de l'escilla floreix tres vegades per tal de donar els senyals de les respectives messes. Tots els indicis que esbrina el llaurador cada vegada que fructifica el llentiscle, els pot deduir també de la blanca flor de l'escilla.

(1064) D'altra banda, quan a la darrera de la tardor les vespes formen arreu eixams enormes i atapeïts, hom pot anunciar, abans i tot no es ponguin les occidentals Plèiades, l'arribada del mal temps: tal és, tot seguit, rera les vespes, el regirar del torb.

(1068) Truges, ovelles i cabres, quan retornen a l'acoblament i havent-ho rebut ja tot, encara es fan tornar a muntar pels mascles, ronsejant, indiquen, igual que les vespes, gran maltempsada; i si cabres, ovelles i truges s'ajunten tard, el miserable s'alegra, perquè, poc com té per a escalfar-se, llur aparellament li anuncia un any bonancenc.

(1075) Els estols de grues, quan arriben puntualment, alegren el llaurador puntual; però si arriben amb retard, encara alegren més el triganer: talment les tempestes venen rera les grues; si arriben aviat i en vols més serrats, seran primerenques; ara bé, si passen tard, no formant estols, i molt de tant en tant, no totes ensems, amb el retard de l'hivern prosperen els treballs tardans.

(1082) Si bous i bens, després de la curulla tardor, furguen a terra i branden el cap de cara al vent del nord, aleshores les Plèiades, quan es ponguin, duran una hivernada molt tempestuosa; (1086) però que no furguin massa, perquè vindrà un hivern extraordinàriament llarg i hostil tant per a les plantes com per als camperols; que nevi, en canvi, en abundància sobre les extenses conreres, damunt d'uns sembrats que tot just apunten i treuen brulla, per tal que tothom disfruti de la benança que esperava.

(1091) Que en l'altura les estrelles restin tothora inalterades, i de cometes no n'aparegui ni un, ni dos, ni més; que és que l'abundància de cometes precedeix un any eixarreït.

(1094) Tampoc els estols d'ocells no són motiu d'alegria per a l'home del continent, quan des de les illes cauen en gran nombre sobre les conreres a entrada d'estiu; pateix sobremanera per la sega, temerós que no li surti buida i rebordonida per efecte de la sequera. (1098) En canvi aquests mateixos ocells, si no n'arriben massa, són l'alegria del cabrer, que es promet per consegüent un any de molta llet. Vet aquí que, tristos i andarecs, els humans ens guanyem la vida cadascú com podem; tots som prests a reconèixer els senyals que se'ns posen a l'abast i a usar-los per a més endavant.

(1104) Amb els anyells pronostiquen les tempestes els pastors, quan aquells cuiten a pasturar més apressadament i, apartant-se del ramat, aquí els marrans, allà els xais, juguen pel camí a topar amb les banyes; (1108) o quan saltironen separadament, amb totes quatre potes els lleugers, i els embanyats amb dues; o també quan, per a poder-los dur, al tard, des de la pastura, els porten bo i ronsejant i els han de menar sota una pluja de rocs, perquè per totes bandes van pessigant l'herba.

(1113) I és pels bous que llauradors i bouers tenen esment de la turbulenta tempesta, perquè quan els bous es llepen els unglots de les potes del davant, o quan per a dormir s'ajeuen sobre el flanc dret, un camperol veterà s'espera una llaura tardívola.

(1118) Quan, a l'hora d'aplegar les vaques per a aviar-les cap a l'estable, aquestes bramulen ininterrompudament, és que les jònegues endevinen amb tristesa que ben tost no serà sense tempesta que s'atiparan de la prada i del pastiu.

(1122) Tampoc no vol dir bonança, si les cabres s'afuen damunt les espines d'alzina, ni si les truges es reboiquen furiosament en l'estaolada.

I quan un llop solitari udola llargament, o quan, sense capguardar-se gaire dels camperols, baixa fins

a les conreres dels homes, com si cobegés un amagatai prop dels humans des d'on poder rapinyar, al tercer trenc d'alba cal esperar tempesta.

(1129) Així també els signes d'abans et daran clarícies de la imminència de vents o de tempesta o de pluja, per al mateix dia, per a l'endemà o per al tercer dia.

Però ni tan sols els ratolins, quan, tot intensificant llurs xiscles, en dies de bonança saltironen com si fossin dansaires, no deixaren d'atreure l'atenció dels homes d'abans. (1135) Així com tampoc els gossos; car efectivament si un gos furga amb les potes del davant, és que pressent l'arribada d'una tempesta. I una tempesta també pronostiquen els ratolins en el cas que dèiem.

<I vet aquí també que el cranc sortint de l'aigua fa cap al ribatge, quan una tempesta està a punt de posar-se en camí. (1140) També els ratolins, de dia, remouen la fullaraca amb les potes per deler d'un jaç, quan apareixen senyals de pluja.>

No menyspreïs cap d'aquests senyals; és bo de confirmar una observació amb una altra; si dos signes coincideixen, augmenta l'esperança; i si són tres, pots estar-ne segur.

(1145) En el progressiu esquitllar-se de l'any, considera els signes, bo i comparant si el dia, a la

sortida i a la posta d'una estrella, es mostra tal i com el signe ?'anunciava. És més que suficient de fixar-se en els quatre dies del final del mes i en els quatre del començament; (1150) aquests dies contenen els límits de dos mesos consecutius, moment en què l'èter és més insegur, durant vuit nits, per la falta de la resplendent lluna.

Si al llarg de l'any observes tots aquests signes alhora, mai no treuràs del cel cap conclusió precipitada.